

PRIRODNI AMBIJENT MANASTIRA SVETI ARHANDELI, autor Milorad M. Janković,**Izdavač: Nezavisni istraživački centar „Plavi zmaj”, Sremski Karlovci, 1994,
76 strana, 23 ilustracije**

U savršenom skladu između prirode i srednjovekovnog neimara izrodila se jedinstvena prostorna celina sv. Arhandela kod Prizrena. Nakon šest vekova, koji su ostavili bespovratne štetne posledice na prirodu i Dušanov grad, danas se ulažu veliki naponi za oživljavanje duhovnog sedišta i obnavljanje prirodnih vrednosti.

Knjiga Milorada M. Jankovića, pojavljivanjem u javnosti, predstavlja deo borbe za zaštitu, obnovu i revitalizaciju ovog područja koje je u tesnoj duhovnoj i materijalnoj vezi sa Šarom – „carskom planinom”.

U opširnom uvodu autor ističe da se kroz jedno ili dvodnevno uspinjanje uz Šaru, od Lepenca do najvišim vrhova, prolazi postepeno kroz niz visinskih zona, sa raznovrsnim živim svetom, pre svega šimske vegetacije: od mediteranskih područja preko subpolarnih do tundre.

Prvim poglavljem, opisom geomorfoloških, geoloških, pedoloških i hidroloških karakteristika moguće je shvatiti suštinu ovog veličanstvenog planinskog masiva. U okviru poglavlja Ekosistemske-vegetacijske i florističke karakteristike, opisani su detaljno tipovi vegetacije, kao i sam biljni svet (flora kroz opis florističkih elemenata: endemične i reliktnne vrste), a posebno su iscrpno date ekofitocenološke karakteristike sa prikazom osnovnih tipova šumskih zajednica, raspoređenih u odgovarajuće zone:

- Termofilno brdsko područje hrastovih šuma – Vegetacija hrastovih šuma sladuna i cera
- Termomezofilno područje hrasta kitnjaka – Šume kitnjaka i belog graba
- Šuma crnogabića
- Bukove šume
- Frigorifilna visokoplaninska šumska vegetacija četinarskog tipa
- Smrčeve i jelove šume
- Šume visokoplaninskih endemoreliktnih šuma Balkanskog poluostrva borova munike i molike
- Žbunasta vegetacija iznad gornje šumske granice
- Bor krivulj
- Visokoplaninska kleka, borovnica
- Visokoplaninske livade, pašnjaci, vegetacija stena i sipara

Posebno poglavlje posvećeno je lekovitim i korisnim biljkama, u kome je dat i pregled lekovite flore Šar-planine, sa navođenjem ukupno 222 vrste lekovitih biljaka. Na isti način obradene su faunističke vrednosti sa najvažnijim vrstama.

Takođe je izvršena opšta valorizacija i ocena stanja prirodnih karakteristika i posebna valorizacija neposredne okoline manastira sv. Arhandeli.

Najdragoceniji doprinos, u okviru teme, učinjen je u drugoj polovini knjige u kojoj je autor na osnovu programskih ciljeva zaštite i planskog korišćenja prostora originalno i perspektivno predložio uređenje kompleksa botaničkim vrtovima i

manastirskim botaničkim baštama. Na kraju su, sa jasnim ciljem navedeni uslovi, mere i smernice za zaštitu i korišćenje prostora na osnovu kojih se regulišu i sprovode sve aktivnosti na području.

U ova teška vremena za knjigu, posebno se moramo osvrnuti na izdavača (NIC „Plavi zmaj” uz pomoć Društva za obnovu manastira sv. Arhandeli) koji su pored shvatanja o značaju ove teme uložili dodatni napor i upotpunili tekst većim brojem crteža (autor: M.M. Janković) i kolor fotografijama (izuzetno odštampanim), čime su čitaocu bliže dočarane lepote i vrednosti krajnjeg juga Srbije.

Olga Miličić